

מראי מקומות- בבא בתרא ק"ג

באופן שנפדו כפי שווין. דהיינו, דהגמ' הבין דבאמת אינם קדושים כלל, וע"ז הק' דעכ"פ יהיו קדושים באפי נפשייהו, וע"ז תי' הגמ' דבנקעים מלאים מים עסקינן. כלומר, דבמלאים מים באמת אינם קדושים כלל (וזהו כוונת הרמב"ם דאין נמדדין עמה, דהיינו דאינם קדושים כלל), ובאינם מלאים מים שפיר קדוש באפי נפשייהו, כמו קו' הגמ', ולכן נפדים כפי שווין. וע"ע ברבנו גרשום דג"כ משמע דפי' הגמ' כן, דמפרש אהא דאי' דאינם נמדדין עמה, "ומשמע דאינם מקודשים, ואמאי לא הוין מקודשין, וכו'". וע"ע בר"י מיגש עד"ז.

(ב) **טרשים שאמרו בית ארבעת קבין- כ' הרמב"ן** דמה דאמרי' דעד ד' קבין נמדדין עמה היכא דאינם גבוהין י' ומלאים מים, היינו דוקא אם קטנים הם, דהיינו שאינם רחבים כ"כ, אבל אם רחבים הם, אז אפי' אם עמוקים פחות מעשרה טפחים, מ"מ דינם שאין נמדדין עמה. והביא השיעור לזה מירושלמי, די"א דהיינו עד שיהא רחב י' טפחים, וי"א עד שיהא רחב ד' אמות, וכ' הרמב"ן דנראה דפלוגתתם אנקעים קאי.

(ג) **ר' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן, והוא שמובלעין ברובה של שדה- פי' הרשב"ם,** דכוונת ר' חייא בר אבא לחלוק אהא דר' עוקבא בר חמא, ולומר דאפי' אם מובלעין בטפי מה' קבין, מ"מ כרצופין הן ואינם נמדדין עמה. ורק היכא שמובלעים ברובה של שדה, דהיינו שיש ט"ז רבעין להט"ז סאין, אז אמרי' דבטל לגבי השדה, אבל אם יש יותר מרובע לסאה, אז הוי כרצופין ואינם בטילי. אולם ע' בחי' הר"ן דגורס "אמר ר' חייא בר אבא", דהיינו דאינו חולק על ר' עוקבא, אלא מוסיף עליו. אבל לכאור' ק', מה שייך לומר כן, הרי אם מובלעים בתוך ה', אז אינם מובלעים בתוך רובה של שדה. ופי' היד רמה (ח') דמיירי שמובלע ברצועה בית ה' קבין אריכא וקטינא, ומאי דמיבלעי ברצועה של שדה ברוב אורכה של שדה, ואע"ג דלא נקטי מרחבה אלא פורתא, או להיפוך,

(א) **ואמאי, לקדשו באנפי נפשייהו- פי' הרשב"ם,** אפי' אם אין מקום זה קדוש להיות כשדה א' עם שאר השדה, תקדוש עכ"פ בפנ"ע, שכשירצה יפדה אותן נקעים בפני עצמן לפי חשבון זרע חומר שעורים. והנפק"מ בהא דקדוש בפנ"ע הוא, היינו לענין שיהי' יכול לגאול אלו בפני עצמן, דאם היו הכל שדה אחת, הא הדין הוא דאין נגאל לחצאין. אולם הק' תוס' ע"ז, דבשדה אחוזה כ"ע מורו דגואל לחצאין, וא"כ ע"כ אי"ז נפק"מ. ולכן פי' תוס' דקו' הגמ' דלקדשו באנפי נפשייהו, היינו דאע"פ שהם נחשבים בפנ"ע, מ"מ יהיו קדושים בפנ"ע בנוגע שיהי' פדיונם כפי זרע חומר שעורים. ובין לפי הרשב"ם ובין לפי תוס' ודאי מקומות אלו קדושים, רק שאינם נפדים אלא כפי שוויותם, וע"ז הק' הגמ' דלמה אינן נפדין כפי שיעור זרע חומר שעורים. **וליישב קו' תוס' על הרשב"ם,** כ' החי' הר"ן (בשם הרמב"ן והרשב"א) דמה דאמרי' דשדה אחוזה נגאל לחצאין, אין הביאור דיכול לומר לגזבר הא לך חצי דמיו ותן לי חצי שדה, אלא לומר שיכול לכופו לקבל חצי הדמים עד היובל, וכשבא יובל אין חצי השדה נחלק לכהנים ביובל, אלא חוזרת לו. ולכן שפיר יש נפק"מ במה שהוא קדוש באפי נפשי', בהא דאף קודם ליובל יהי' יכול לפדות נקעים אלו בפנ"ע. **וע"ע ברמב"ם** (ערכין, ד', י"ג-י"ד) דכ' דהיכא דהנקעים מלאים מים ועמוקים י' טפחים, אין נמדדין עמה. אבל היכא דעמוקים י' ואינם מלאים מים, נמדדין בפנ"ע ומחשבין להן מה שראוי להן. והשיג הראב"ד, איני יודע מהו בפנ"ע, שהרי נמדדין עמה לפי הגמ'. ופי' הכסף משנה דנח' הרמב"ם והראב"ד בביאור דברי הגמ'. דהראב"ד הבין כפי' הרשב"ם, דלקדשו באפי נפשייהו היינו שיהי' קדוש להיות נמדד כפי שיעור זרע חומר שעורים, וע"ז השיב הגמ' דמלאים מים, דהיינו דשפיר קדוש, אבל נפדית כפי שוויו. משא"כ אם אינם מלאים מים, אז באמת הוי נמדד עמה ממש, ויש בה פדיון של זרע חומר שעורים. אבל הרמב"ם לא פי' כן, אלא דקו' הגמ' ולקדשו באפי נפשייהו היינו שיהיו קדושים

א"כ אפשר דבכה"ג לא נחשב הפסק [ולכאור] פשוט דלפי צד דהוי הפסק, השיעור עפר דצריך כדי שודאי לא יהי' הפסק, היינו דהעפר יורד לכל שיעור המחרישה]. **אולם ע' ברמב"ם** (מכירה כ"ח, ב') שלא כ' דשאלה זו שייך למצר כלל, וכ' **המגיד משנה** דהרמב"ם חולק על הרשב"ם בזה, וס"ל דשאלה זו הוי שאלה באנפי' נפשה, ואין שייך כלל להא דמצר, אלא השאלה הוא אם אמרי' דכיון דעפר מלמעלה או למטה ממנו אם זה חשיב לסלע שנמדדין בפנ"ע או לא.

(ז) **פיחת כל שהוא ינכה- הק' הרשב"ם**, הא אי' לעיל דכל דבר שבמדה שבמשקל ושבמנין אפי' פחות מכדי אונאה חוזר, והיינו דמקח טעות הוא, ולכן למה כאן ינכה. וכ' דכל זה רק במטלטלין, אבל בקרקע לא אמרי' בהו חזרה, דקים להו לחז"ל דניחא לי' ללוקח לקנות מה שימצא לפי מדה, בין חסר בין יתר, ולכן שפיר אמרי' ינכה. ותמה **תוס' ע"ז**, דהא בקידושין אמרי' דין זה דכל שבמדה וכו' על קרקע גופא. ולכן פ' תוס' דהתם מיירי כשמדדו והטעהו, אבל כאן עדיין לא מדדו, אלא באין למדוד, ומתחלה הי' יודע שלא יהי' מכוון כ"כ, וודאי יהי' בה חסר או יתר. ופ' **בחי' הר"ן** דעיקר כוונת הרשב"ם לתרץ דכיון דאמר מדה בחבל, ע"כ הי' כוונתו שרוצה בית כור זה לפי מדת החבל, דהיינו דאם יהי' פחות ינכה לו, ואם יהי' יותר יחזיר לו (ועל דרך תוס'). **וע"ע בנמוקי יוסף** (מט: בדפיו) שכ' דפעמים אמרי' דהוי ביטול מקח, כגון דא"א להשלים, כגון שהי' הבית חסר מן המדה הרבה, או בכלים ומטלטלים, ואז ודאי אמרי' דהמקח בטל. אבל היכא דהי' השינוי לא גדול כ"כ, אז הדין הוא דאין המקח בטל, אלא חוזר האונאה, וכן הוא אצלנו. **וע"ע בריטב"א** שהאריך בזה.

(ח) **יותר מכאן יעשה חשבון- כ' הרשב"ם** דזה קאי רק על היכא דהותר, אבל היכא דפיחת יתר מרובע, אין שייך שום עשיית חשבון, אלא ינכה לו מן הדמים. **וע' ברש"ש** שתמה ע"ז, למה אין הלשון יעשה חשבון שייך ג"כ בפייחת כמו בהותר, הרי צריכין לעשות חשבון לפי ערך מחיר הבית כור כמה דמים לנכות, והניח בקו'. ובאמת ע' **בחי' הר"ן** דכ' דיעשו חשבון קאי בין בחסר ובין ביתר.

דמובלע בתוך רוב רחבה, אע"פ שאינו נקט אלא מיעוט ארכו, בזה אמרי' דחשיב מובלע. אבל אם הי' מובלע בחצי ארכה ורחבה, אע"פ שהוא מובלע בתוך ה' קבין, מ"מ הו"ל כמכונסין וכסלע יחידי דמו.

(ד) **כשיר מהו, וכו', תיקו- כ' הר"ן** דבכל הני בעיות, דכיון דסלקינן בתיקו, ממילא אמרי' דהמע"ה, וקולא הוא לנתבע. **אולם מהרשב"א** הביא די"מ דאמרי' בזה ממון המוטל בספק חולקין. ותמה עליו הר"ן, הרי לא קיי"ל דממון המוטל בספק חולקין אלא היכא דאין כאן מוחזק, אבל כאן הרי המוכר הוא המוחזק, דקרקע בחזקת בעליה עומדת. וצייד דאולי היכא דהלוקח עדיין לא נתן המעות, י"ל דשניהם מוחזקים, דכשם שבעל הקרקע מוחזק בקרקעו, בעל המעות מוחזק במעותיו, ובזה שפיר י"ל דממון המוטל בספק חולקין. **אולם** העיר דעכ"ז לא הו"ל להרשב"א לכותבה כן בסתמא (דהיינו, דעיקר חסר מן הספר, דמיירי באוקימתא כזה).

(ה) **מופסק עפר בינתיים מהו- פ' הרשב"ם**, דהיינו דהי' הפסק פחות מג' בינתיים, זהו שאלת הגמ' האם נחשב כסמוך למצר או לא. **וע"ע בחי' הר"ן** דכ' דבגמ' לא מתפרש שיעור כמה עפר בעינן, אבל הביא מהירושלמי דכל שהמחרישה מסבבתו, זהו **באמצע** [ולכאור' כוונתו, דזהו ודאי באמצע, אבל פחות מכאן הוא ספק הגמ'].
(ו) **עפר מלמטה וצונמא למעלה, וכו'- פ' הרשב"ם** דשאלת הגמ' הוא את"ל דהפסק עפר בינתיים הוי הפסק, האם זה חשיב הפסק או לא, אם אזלי' בתר העפר ונמדדין עמה, או דלמא אזלי' בתר הצונמא, ואין נמדדין עמה. **וע"ע בנמוקי יוסף** (מט: בדפיו) דביאר (וכ"כ ר' יונה) דהיכא דהעפר מלמטה והצונמא מלמעלה, שאלת הגמ' הוא אם אמרי' דכיון דיכול לעקור הצונמא ולחורש תחתיה, א"כ שוב לא הוי הפסק [וע"ע מה יהיה השיעור של הצונמא לצד זה], או דלמא עכ"ז נחשב הפסק. והיכא דהצונמא מלמטה, אז אפי' אם אינו יכול לחורש שם, כיון שהצונמא מלמטה, מ"מ כיון דעכ"פ יכול לזרוע מעט על גבי הצונמא,